

แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของเพลโตและอริสโตเติล:
การเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์

THE CONCEPT OF JUSTICE IN THE POLITICAL PHILOSOPHY OF PLATO AND
ARISTOTLE : AN ANALYTICAL COMPARISON

วีระชัย ยศโสธร^{1*}, ธงไชย สุขแสวง², พีรวัส อินทวิ³ และ ชาตรี เกษโพนทอง⁴
Weerachai Yossothorn^{1*}, Thongchai Suksawaeng², Peerawas Intawee³
and Chattri Ketphonthong⁴

(Received: July 14, 2025; Revised: August 26, 2025; Accepted: October 15, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของเพลโต 2) วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล 3) เปรียบเทียบและสังเคราะห์ความแตกต่างและความเหมือนของแนวคิดความยุติธรรมระหว่างเพลโตและอริสโตเติล 4) เสนอแนวทางการตีความความยุติธรรมในบริบทของปรัชญาการเมืองร่วมสมัย จากการศึกษาการเปรียบเทียบแนวคิดของทั้งสองนักปรัชญา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาและการเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ ข้อมูลหลักมาจากการเขียนต้นฉบับของเพลโตและอริสโตเติล รวมถึงงานวิจัยและตำราที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) แนวคิดเรื่องความยุติธรรมของเพลโตมีลักษณะเชิงอุดมคติ เน้นการจัดระเบียบสังคมที่แต่ละคนทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม
- 2) อริสโตเติลเสนอแนวคิดเชิงปฏิบัติที่แยกความยุติธรรมออกเป็นความยุติธรรมแบบกระจายและแบบแก้ไข โดยมีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์เชิงคุณธรรมและความเหมาะสมตามสภาพของแต่ละบุคคล
- 3) การเปรียบเทียบชี้ให้เห็นถึงรากฐานแนวคิดที่ต่างกันระหว่างอุดมคตินิยมและประสบการณ์นิยม

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Associate Professor Dr. of Department of Social Studies, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² Curriculum Lecturer of Department of Social Studies, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ Assistant Professor Dr. of Department of Social Studies, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

⁴ Assistant Professor Dr. of Department of Social Studies, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail: weerachai.ys@bru.ac.th

4) สามารถนำมาต่อยอดในการทำความเข้าใจความยุติธรรมในบริบทของปรัชญาการเมืองร่วมสมัยที่ต้องเผชิญกับความซับซ้อนทางสังคมและความหลากหลายของคุณค่า

คำสำคัญ: ความยุติธรรม, ปรัชญาการเมือง, เพลโต, อริสโตเติล, การเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze the concept of justice in Plato's political philosophy, 2) analyze the concept of justice in Aristotle's political philosophy, 3) compare and synthesize the similarities and differences between Plato's and Aristotle's notions of justice, and 4) propose an interpretive framework for understanding justice in the context of contemporary political philosophy, based on a comparative study of both philosophers' ideas. The study employed a qualitative research methodology, utilizing content analysis and analytical comparison. Primary sources included the original works of Plato and Aristotle, along with relevant academic literature and research.

The research results were found as follows;

1) Plato's concept of justice was idealistic, emphasizing a well-ordered society in which each individual performs their appropriate role.

2) Aristotle presented a more practical approach, distinguishing justice into distributive and corrective forms, with a focus on moral relationships and the suitability of actions according to individual status.

3) The comparative analysis highlighted a foundational contrast between idealism and empiricism.

4) This contrast provided a valuable perspective for understanding justice in contemporary political philosophy, especially in light of modern social complexities and the plurality of values.

Keywords: Justice, Political Philosophy, Plato, Aristotle, Comparative Analysis

บทนำ

แนวคิดเรื่อง “ความยุติธรรม” (Justice) ถือเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาการเมืองมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ โดยเฉพาะในผลงานของเพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ซึ่งวางรากฐานความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐ คุณธรรม และโครงสร้างของสังคมการเมือง เพลโตเสนอว่าความยุติธรรมคือภาวะที่แต่ละชนชั้นในรัฐปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยไม่ก้าวล้ำหน้าที่ของผู้อื่น อันเป็นความกลมกลืนระหว่างเหตุผล ความกล้าหาญ และความใคร่ในจิตวิญญาณของมนุษย์ (Plato, 1991) ขณะที่อริสโตเติลมองความยุติธรรมในฐานะคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาค ซึ่งแบ่งได้เป็นความยุติธรรมแบบแจกจ่าย (Distributive Justice) และแบบแก้ไข (Corrective Justice) ที่มีเป้าหมายเพื่อรักษาสสมดุลในสังคม (Aristotle, 2009)

แนวคิดเรื่องความยุติธรรมถือเป็นหนึ่งในหัวข้อสำคัญของปรัชญาการเมืองที่ได้รับการศึกษาอย่างลึกซึ้งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในผลงานของนักปรัชญากรีกโบราณอย่างเพลโตและอริสโตเติล ซึ่งมีการตีความและนำเสนอแนวคิดความยุติธรรมในลักษณะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Kraut, 2002; Cosenza, 2011) เพลโตมองความยุติธรรมในบริบทของความกลมกลืนระหว่างส่วนต่าง ๆ ของรัฐและจิตใจมนุษย์ ในขณะที่อริสโตเติลเน้นความยุติธรรมในเชิงปฏิบัติและการกระจายอย่างเหมาะสมในสังคม (Irwin, 1999; Kraut, 2002) การเปรียบเทียบแนวคิดของทั้งสองจึงเปิดโอกาสให้เข้าใจถึงรากฐานและพัฒนาการของความยุติธรรมในปรัชญาการเมือง

นักปรัชญาตะวันตกและนักคิดร่วมสมัยจำนวนมากได้พยายามตีความและขยายความแนวคิดของเพลโตและอริสโตเติลในบริบทใหม่ ตัวอย่างเช่น John Rawls (1971) ผู้เสนอแนวคิด “ความยุติธรรมในฐานะความเป็นธรรม” (Justice as Fairness) ซึ่งสะท้อนอิทธิพลทางอ้อมจากอริสโตเติล ในขณะที่ Michael Sandel (2009) ชี้ให้เห็นข้อวิพากษ์ของแนวคิดเสรีนิยมต่อแนวทางที่ชาดมิติของคุณธรรมร่วมของชุมชน ซึ่งย้อนกลับไปยังหลักการของเพลโตในแง่ของการออกแบบรัฐที่ตีบนพื้นฐานของคุณธรรม

ในบริบทไทย นักวิชาการอย่างสมบัติ จันทรวงศ์ (2551) ชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจเรื่องความยุติธรรมในสังคมไทยมักผูกโยงกับระบบคุณธรรมและสถานภาพทางสังคมมากกว่ากฎหมายที่เท่าเทียม นอกจากนี้ สมภาร พรหมทา (2559) ยังได้เสนอว่า การศึกษาแนวคิดความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติลมีคุณค่าในการพัฒนาจริยศาสตร์การเมืองไทยที่ยั่งยืนในระยะยาว และด้านจริยธรรมและสังคมการเมือง (สุพัฒน์ ศิริชัย, 2562; พิทยา กาญจนวัฒน์, 2560) โดยเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐ รวมถึงบทบาทของความยุติธรรมต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม (กิตติยา ทองสุข, 2558) อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเปรียบเทียบเชิงลึกระหว่างเพลโตและอริสโตเติลในเรื่องนี้ อาจเป็นเหตุผลในการสนับสนุนนี้ไม่เพียงพอ

แม้เพลโตและอริสโตเติลจะมีรากฐานร่วมกันในวัฒนธรรมกรีกโบราณ แต่แนวคิดเรื่องความยุติธรรมของทั้งสองกลับสะท้อนทัศนะที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างอุดมคติแบบอภิปรัชญา กับแนวทางแบบประจักษ์นิยม (Empiricism) ของการเมือง บทความวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติลในเชิงปรัชญาการเมือง โดยเน้นการสังเคราะห์แนวคิดหลักและตรวจสอบความสอดคล้องหรือความขัดแย้งระหว่างแนวทางทั้งสอง ตลอดจนประเมินคุณค่าของแนวคิดเหล่านี้ในบริบททางสังคมการเมืองปัจจุบัน

ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิดความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติล เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในมิติทางปรัชญาการเมืองที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของเพลโต
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล
3. เพื่อเปรียบเทียบและสังเคราะห์ความแตกต่างและความเหมือนของแนวคิดความยุติธรรมระหว่างเพลโตและอริสโตเติล

4. เพื่อเสนอแนวทางการตีความความยุติธรรมในบริบทของปรัชญาการเมืองร่วมสมัย โดยอ้างอิงจากการศึกษาการเปรียบเทียบแนวคิดของทั้งสองนักปรัชญา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของเพลโตและอริสโตเติล: การเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญากรีกโบราณ

ในยุคกรีกโบราณ แนวคิดเรื่อง “ความยุติธรรม” มีบทบาทสำคัญต่อการวางรากฐานของปรัชญาการเมือง กรีกโบราณให้ความสำคัญกับ “โพลิส” (Polis) หรือรัฐนคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ความยุติธรรมจะถูกสถาปนาในรูปแบบของโครงสร้างทางการเมืองและสังคม (Klosko, 2006) แนวคิดเหล่านี้ได้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญของการสนทนาเรื่องธรรมรัฐ สิทธิเสรีภาพ และการจัดสรรทรัพยากรในยุคต่อมา

2. แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาของเพลโต

เพลโต (Plato) พัฒนาคติความยุติธรรมในงาน The Republic ซึ่งถือเป็นหนึ่งในงานปรัชญาการเมืองที่มีอิทธิพลที่สุด เพลโตนิยาม “ความยุติธรรม” ว่าเป็นภาวะที่แต่ละส่วนในจิตวิญญาณ (Reason, Spirit, Appetite) และแต่ละชนชั้นในรัฐ (ผู้ปกครอง, ผู้พิทักษ์, ผู้ผลิต) ปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยไม่ก้าวล้ำหน้าที่ของผู้อื่น (Plato, trans. 1991) แนวคิดนี้สะท้อนโลกทัศน์แบบอภิปรัชญาของเพลโต ซึ่งเชื่อว่ามี “แบบ” (Forms) ของความดี ความจริง และความยุติธรรมที่อยู่เหนือความเป็นจริงเชิงประจักษ์นักวิชาการ เช่น Annas (1981) และ Reeve (1988) ได้ตีความว่าความยุติธรรมของเพลโตไม่ใช่เพียงคุณธรรมเชิงสังคม แต่เป็นคุณสมบัติทางศีลธรรมที่ทำให้จิตใจของบุคคลและโครงสร้างของรัฐดำรงอยู่ได้อย่างกลมกลืน

3. แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาของอริสโตเติล

อริสโตเติล (Aristotle) ตีความความยุติธรรมในฐานะคุณธรรมทางจริยศาสตร์ (Virtue Ethics) โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทหลักคือความยุติธรรมแบบแจกจ่าย (Distributive Justice) การจัดสรรทรัพยากรตามคุณงามความดีหรือสมรรถภาพ ความยุติธรรมแบบแก้ไข (Corrective Justice) การชดเชยเมื่อเกิดความไม่เท่าเทียม เช่น ในการซื้อขายหรือการกระทำผิด (Aristotle, 2009) อริสโตเติลเสนอว่า “รัฐที่ดี” ควรเป็นรัฐที่ส่งเสริมคุณธรรมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของพลเมือง เพราะมนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Zoon Politikon) ซึ่งสมบูรณ์ได้ผ่านชีวิตร่วมในชุมชนทางการเมือง (Politics, Book I) นักวิชาการสมัยใหม่ เช่น Kraut (2002) และ Mulgan (1977) ต่างเห็นว่าแนวคิดของอริสโตเติลเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าใจความยุติธรรมในเชิงสังคมและนโยบาย

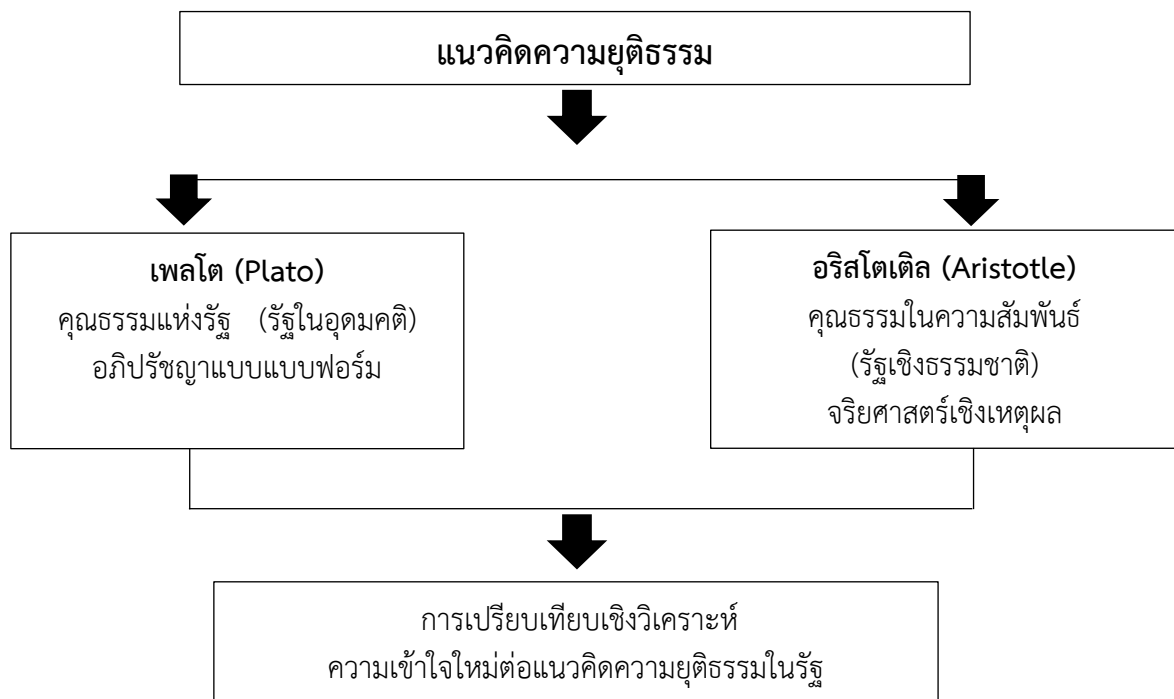
4. งานวิจัยและการศึกษาที่เปรียบเทียบแนวคิดของเพลโตและอริสโตเติล

งานศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพลโตและอริสโตเติลในหลายแง่มุม โดยเฉพาะในเรื่องความยุติธรรม เช่น White (2008) วิเคราะห์ว่าเพลโตมีแนวโน้มอุดมคติ (Idealism) ส่วนอริสโตเติลเน้นความเป็นจริง (Realism) ซึ่งมีผลต่อมุมมองต่อรัฐและบทบาทของพลเมือง ในประเทศไทย สมบัติ จันทรวงศ์ (2551) วิเคราะห์ว่าแนวคิดของเพลโตมีลักษณะเป็น “จริยศาสตร์แห่งอำนาจ” ขณะที่แนวคิดของอริสโตเติลเปิดพื้นที่ให้กับ “จริยศาสตร์แห่งพลเมือง” นอกจากนี้ สมภาร พรหมทา (2559) ยังเสนอว่า แนวคิดของอริสโตเติลสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาประชาธิปไตยในไทยได้ดีกว่าแนวคิดของเพลโต

การทบทวนวรรณกรรมนี้มีจุดแข็งในด้านการจัดวางโครงสร้างความคิดอย่างเป็นระบบ การเลือกแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และการเชื่อมโยงแนวคิดกับบริบททางการเมืองและจริยศาสตร์ อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนหลักคือการขาดการวิพากษ์เชิงโครงสร้างและบริบททางอำนาจ รวมถึงการไม่เปิดรับกรอบวิเคราะห์ทางเลือกอื่นที่อาจตั้งคำถามใหม่ ๆ ต่อแนวคิดความยุติธรรมแบบคลาสสิก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเชิงเปรียบเทียบในเชิงปรัชญาการเมือง (Comparative Political Philosophy) โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงแนวคิด (Conceptual Analysis) ของแนวคิดเรื่อง “ความยุติธรรม” (Justice) ตามแนวคิดของเพลโตและอริสโตเติล โดยพิจารณาทั้งในเชิงปรัชญา จริยศาสตร์ และทฤษฎีรัฐ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของเพลโตและอริสโตเติล โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมและศึกษาข้อความต้นฉบับทางปรัชญาการเมืองของเพลโต เช่น “รัฐ” (The Republic) และของอริสโตเติล เช่น “การเมือง” (Politics) รวมถึงงานวิจัยและตำราที่เกี่ยวข้องทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2. การวิเคราะห์เนื้อหา

วิเคราะห์เนื้อหาโดยเน้นการตีความแนวคิดเรื่องความยุติธรรมในบริบทของแต่ละนักปรัชญา โดยพิจารณาองค์ประกอบหลัก แนวทางการนำเสนอ และบทบาทของความยุติธรรมในระบบการเมืองและสังคม

3. การเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์

เปรียบเทียบแนวคิดความยุติธรรมระหว่างเพลโตและอริสโตเติล เพื่อชี้ให้เห็นความเหมือนและความแตกต่าง ตลอดจนบริบทที่ส่งผลต่อการตีความแนวคิดดังกล่าว

4. การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์

สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์เพื่อเสนอกรอบความคิดที่ช่วยให้เข้าใจความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของทั้งสองนักปรัชญา พร้อมทั้งชี้แนะความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทร่วมสมัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของเพลโต พบว่า เพลโตตีความความยุติธรรมในฐานะความกลมกลืนและความสมดุลของส่วนต่าง ๆ ภายในรัฐและจิตใจมนุษย์ โดยเน้นบทบาทของความยุติธรรมในการจัดระเบียบสังคมให้เกิดความสงบสุขและความสมานฉันท์ระหว่างชั้นชน ความยุติธรรมจึงไม่ใช่เพียงการให้สิ่งที่เหมาะสมแก่แต่ละคนเท่านั้น แต่เป็นการที่แต่ละส่วนของรัฐปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล พบว่า อริสโตเติล มองความยุติธรรมในแง่ของการให้สิ่งที่เหมาะสมและสมควรแก่บุคคล โดยแบ่งความยุติธรรมออกเป็นสองประเภทหลัก คือ ความยุติธรรมแบบแจกจ่าย (Distributive Justice) และความยุติธรรมแบบชดเชย (Corrective Justice) แนวคิดนี้เน้นบทบาทของความยุติธรรมในการรักษาสมดุลและความเท่าเทียมในสังคม ผ่านการประเมินตามคุณสมบัติและสถานะของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการเปรียบเทียบและสังเคราะห์ความแตกต่างและความเหมือนของแนวคิดความยุติธรรมระหว่างเพลโตและอริสโตเติล พบว่า แนวคิดความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติลมีความเหมือนกันในแง่ที่ต่างฝ่ายเห็นความยุติธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐและสังคม แต่แตกต่างกันในวิธีการและบริบทที่เน้น เพลโตเน้นความกลมกลืนของส่วนต่าง ๆ ในขณะที่อริสโตเติลเน้นการแจกจ่ายและความสมควรของการกระจายทรัพยากร นอกจากนี้ เพลโตให้ความสำคัญกับโครงสร้างของรัฐอย่างเป็นระบบ ส่วนอริสโตเติลมุ่งเน้นการปฏิบัติและความเป็นจริงของสังคมในระดับปัจเจก

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการเสนอแนวทางการตีความความยุติธรรมในบริบทของปรัชญาการเมืองร่วมสมัย พบว่า การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการผสมผสานแนวคิดความยุติธรรมทั้งจากเพลโตและอริสโตเติล สามารถช่วยสร้างกรอบความคิดที่สมดุลระหว่างโครงสร้างและการปฏิบัติจริงในสังคมยุคปัจจุบัน แนวคิดนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในนโยบายสาธารณะและการพัฒนาสังคมเพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทั้งในระดับโครงสร้างและระดับบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติลทั้งสองมีความสอดคล้องกันในมิติที่เห็นความยุติธรรมเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างรัฐและสังคมที่ดี แต่มีความแตกต่างในวิธีการตีความและการเน้นย้ำแง่มุมต่าง ๆ ของความยุติธรรมเพลโตมองความยุติธรรมในแง่ของความกลมกลืนและความสมดุลของส่วนต่าง ๆ ในรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ที่เน้นความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของส่วนประกอบต่าง ๆ เพื่อสร้างความสมดุลและความมั่นคงของระบบโดยรวม (Von Bertalanffy, 1968)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า อริสโตเติลให้ความสำคัญกับการแจกจ่ายทรัพยากรและความเหมาะสมของการกระจาย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความยุติธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural Justice Theory) และทฤษฎีความยุติธรรมเชิงแจกจ่าย (Distributive Justice Theory) ที่เน้นความเท่าเทียมและความสมเหตุสมผลในการจัดสรรผลประโยชน์ในสังคม (Rawls, 1971; Walzer, 1983)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า เพลโตให้ความสำคัญกับความสงบเรียบร้อยและหน้าที่ของแต่ละส่วนในระบบรัฐ ในขณะที่อริสโตเติลมุ่งเน้นการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระดับปัจเจกและชั้นชนสังคม ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Kraut (2002) และ Irwin (1999) ที่เน้นความแตกต่างเชิงมุมมองของทั้งสองนักปรัชญาในเรื่องความยุติธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ความแตกต่างนี้ไม่ได้นำไปสู่ความขัดแย้ง แต่กลับเป็นการเสริมสร้างมิติที่หลากหลายของความยุติธรรมในปรัชญาการเมือง การรวมแนวคิดทั้งสองสามารถช่วยพัฒนารอบความคิดที่สมดุลระหว่างโครงสร้างรัฐและความเป็นธรรมในระดับปัจเจก ซึ่งมีความสำคัญในบริบทของสังคมสมัยใหม่ที่ต้องการทั้งความมั่นคงของระบบและความเท่าเทียมในสังคม (สุพัฒน์ ศิริชัย, 2562) แนวคิดความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติลมีความสัมพันธ์เชิงเสริมและท้าทายซึ่งกันและกัน โดยมีทฤษฎีปรัชญาและสังคมศาสตร์สนับสนุนการตีความดังกล่าว ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางสังคมและการเมืองที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้สังเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองของเพลโตและอริสโตเติล โดยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในมิติที่หลากหลายของความยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วย

1. การค้นพบความสัมพันธ์เชิงเสริมและความแตกต่างที่มีความหมายระหว่างแนวคิดของเพลโตและอริสโตเติล ซึ่งช่วยขยายกรอบความคิดเรื่องความยุติธรรมให้ครอบคลุมทั้งมิติของโครงสร้างรัฐและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2. การเสนอกรอบความคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมและการเมืองร่วมสมัย เพื่อสร้างความยุติธรรมที่สมดุลทั้งในระดับระบบและระดับปัจเจก

องค์ความรู้ใหม่นี้จึงเป็นฐานสำคัญที่ช่วยให้นักปรัชญาการเมือง นักนโยบาย และนักวิจัยทางสังคมสามารถต่อยอดแนวคิดความยุติธรรมในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

การวิเคราะห์แนวคิดความยุติธรรมของเพลโตเผยให้เห็นว่า เพลโตตีความความยุติธรรมในฐานะความกลมกลืนและสมดุลของส่วนต่าง ๆ ทั้งในรัฐและจิตใจมนุษย์ โดยเน้นบทบาทของความยุติธรรมในการจัดระเบียบสังคมให้เกิดความสงบสุขและความสมานฉันท์ระหว่างชนชั้น ความยุติธรรมจึงไม่ได้หมายถึงแค่การให้สิ่งที่เหมาะสมแก่แต่ละคนเท่านั้น แต่หมายถึงการที่แต่ละส่วนของรัฐปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องและประสานกันอย่างสมดุล ส่วนอริสโตเติลมองความยุติธรรมในแง่ของการให้สิ่งที่เหมาะสมและสมควรแก่บุคคล โดยแบ่งความยุติธรรมออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ ความยุติธรรมแบบแจกจ่าย (Distributive Justice) และความยุติธรรมแบบชดเชย (Corrective Justice) แนวคิดนี้เน้นความยุติธรรมในฐานะที่ช่วยรักษาสมดุลและความเท่าเทียมในสังคม ผ่านการประเมินตามคุณสมบัติและสถานะของแต่ละบุคคล เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองแนวคิด พบว่า เพลโตและอริสโตเติลเห็นพ้องว่าความยุติธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐและสังคม แต่แตกต่างกันในวิธีการและบริบทที่เน้น เพลโตเน้นความกลมกลืนของส่วนต่าง ๆ ภายในรัฐ ในขณะที่อริสโตเติลเน้นการแจกจ่ายและความสมควรของการกระจายทรัพยากร โดยเพลโตให้ความสำคัญกับโครงสร้างรัฐอย่างเป็นระบบ ส่วนอริสโตเติลเน้นการปฏิบัติและบริบทของชีวิตจริงในระดับบุคคล สุดท้ายผลการศึกษานี้เสนอว่า การผสมผสานแนวคิดความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติล จะช่วยสร้างกรอบความคิดที่สมดุลระหว่างโครงสร้างและการปฏิบัติในสังคมร่วมสมัย ซึ่งสามารถนำไปใช้พัฒนาแนวนโยบายและสังคมเพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทั้งในระดับระบบและบุคคลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาการเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความยุติธรรมของเพลโตและอริสโตเติลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการพัฒนานโยบายสาธารณะและการบริหารจัดการสังคม เช่น ระบบการศึกษา การกระจายรายได้ โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างโครงสร้างของรัฐที่เป็นระบบและการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรมแก่ประชาชนในระดับปัจเจก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและส่งเสริมความเท่าเทียมกันในสังคมสมัยใหม่ นอกจากนี้ ผู้บริหารและนักนโยบายควรตระหนักถึงความหลากหลายของความยุติธรรมในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เปิดโอกาสสำหรับการศึกษาต่อเนื่องในหลายประเด็น เช่น การศึกษาการตีความความยุติธรรมของนักปรัชญาการเมืองอื่น ๆ ที่มีอิทธิพล เช่น การศึกษาเปรียบเทียบกับแนวคิดความยุติธรรมระหว่างรอลส์ (John Rawls) และอริสโตเติลในบริบทระบบรัฐสวัสดิการไทย รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยุติธรรมกับประเด็นอื่น ๆ เช่น สิทธิมนุษยชน การพัฒนาที่ยั่งยืน และการเมืองสมัยใหม่ นอกจากนี้ การวิจัยเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ในนโยบายภาครัฐหรือองค์กรสังคมจะช่วยให้ความเข้าใจและความเป็นประโยชน์เชิงปฏิบัติได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา ทองสุข. (2558). บทบาทของความยุติธรรมในการสร้างสังคมสงบสุข. *วารสารการเมืองและสังคม*, 5(3), 78 - 95.
- พิทยา กาญจนวัฒน์. (2560). ความยุติธรรมในสังคมไทย: มุมมองปรัชญา. *วารสารสังคมศาสตร์*, 8(2), 112 - 130.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2551). *ปรัชญาการเมืองตะวันตก: จากเพลโตถึงฮานนา อาเรนท์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา. (2559). *จริยศาสตร์กับการเมืองในโลกปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวัฒน์ ศิริชัย. (2562). แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในปรัชญาการเมืองร่วมสมัย. *วารสารปรัชญาและสังคมศาสตร์*, 12(1), 45 - 67.
- Aristotle. (2009). *Nicomachean Ethics* (W. D. Ross, Trans.). Oxford University Press.
- Annas, J. (1981). *An Introduction to Plato's Republic*. Oxford University Press.
- Cosenza, M. (2011). *Plato's Political Philosophy*. Oxford University Press.
- Irwin, T. (1999). *Aristotle's Philosophy of Law: A Study of the "Nicomachean Ethics" and "Politics"*. Oxford University Press.
- Klosko, G. (2006). *The Development of Plato's Political Theory*. Oxford University Press.
- Kraut, R. (2002). *Aristotle: Political Philosophy*. Oxford University Press.

- Mulgan, R. G. (1977). *Aristotle's Political Theory: An Introduction for Students of Political Theory*. Clarendon Press.
- Plato. (1991). *The Republic* (A. Bloom, Trans.). Basic Books.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press.
- Reeve, C. D. C. (1988). *Philosopher - Kings: The Argument of Plato's Republic*. Princeton University Press.
- Sandel, M. J. (2009). *Justice: What's the Right Thing to Do?* Farrar, Straus and Giroux.
- Walzer, M. (1983). *Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality*. Basic Books.
- White, N. P. (2008). *Plato's Republic: Translation and Commentary*. Hackett.